

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/156928,Laury-dla-publicacji-IPN-w-2021-roku.html>
03.03.2026, 23:14

Laury dla publikacji IPN w 2021 roku

W mijającym roku książki wydane przez Instytut Pamięci Narodowej były nagradzane, wyróżniane bądź otrzymywały nominacje do prestiżowych nagród. Przedstawiamy zestawienie najciekawszych, zdaniem jurorów, publikacji IPN.

21.12.2021

NAGRODY

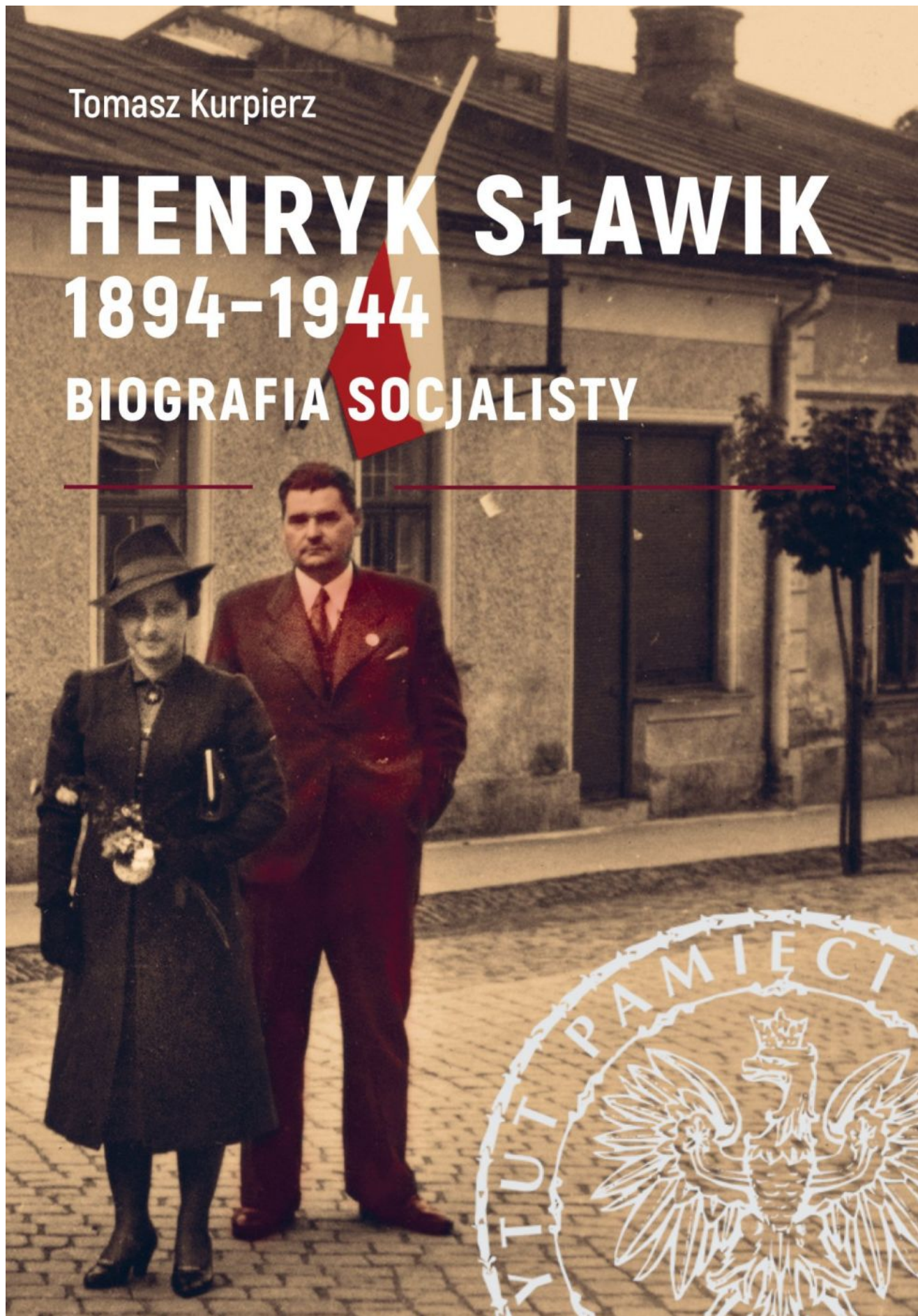
Nagroda Klio

Tomasz Kurpierz

HENRYK SŁAWIK

1894-1944

BIOGRAFIA SOCJALISTY

[Tomasz Kurpierz, Henryk Sławik 1894-1944. Biografia socjalisty, Katowice-Warszawa 2020](#)

Książka przedstawia społeczną, zawodową i polityczną działalność Henryka Sławika (1894–1944). Urodził się w Szerokiej na Górnym Śląsku, w rodzinie chłopskiej. Przed 1914 r. pracował jako robotnik m.in. w Altonie k. Hamburga, w czasie I wojny światowej był żołnierzem armii niemieckiej i jeńcem w obozie na Syberii. Po 1918 r. walczył w powstaniach śląskich i aktywnie uczestniczył w kampanii przed plebiscytem mającym zadecydować o przynależności państwowej tego regionu. W latach dwudziestych i trzydziestych XX w. dynamicznie działał na Górnym Śląsku w Polskiej Partii Socjalistycznej, był wieloletnim redaktorem „Gazety Robotniczej”, radnym miejskim i członkiem Śląskiej Rady Wojewódzkiej, prezesem Syndykatu Dziennikarzy Polskich Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego oraz członkiem wielu komitetów i towarzystw społecznych. W 1939 r. los rzucił go, podobnie jak kilkadziesiąt tysięcy polskich uchodźców, na Węgry, gdzie na skutek niezwykłego splotu wydarzeń stanął na czele polskiego komitetu. Współpracował zwłaszcza ze swym przyjacielem Józsefem Antallem, wysokim urzędnikiem w tamtejszym MSW. Znakomicie organizując jawną i tajną opiekę nad rzeszą wojennych uciekinierów, obaj przyczynili się do uratowania tysięcy osób, w tym wielu polskich Żydów. Po wkroczeniu Niemców na Węgry w marcu 1944 r. Sławik musiał się ukrywać, wpadł jednak w ręce hitlerowców i po brutalnym śledztwie został wywieziony do obozu w Mauthausen-Gusen. Tam 23 sierpnia 1944 r. powieszono go wraz z kilkoma jego współpracownikami. W 1990 r. uhonorowany został tytułem Sprawiedliwego wśród Narodów Świata, a w 2010 r. odznaczony Orderem Orła Białego.

MICHAŁ PRZEPERSKI

MIECZYŚLAW F. RAKOWSKI

BIOGRAFIA POLITYCZNA

MONOGRAFIE

[Michał Przeperski, Mieczysław F. Rakowski. Biografia polityczna, Warszawa 2021](#)

KATEGORIA: monografia naukowa (NAGRODA III STOPNIA)

Mieczysław Franciszek Rakowski, ostatni I sekretarz KC PZPR (1989-1990), premier (1988-1989), wicepremier (1981-1985) oraz wicemarszałek Sejmu PRL (1985-1988), współtwórca i wieloletni redaktor naczelny tygodnika „Polityka” (1958-1982). Długotrwała kariera polityczna oraz nimb „liberała” czynią z niego jedną z najbardziej interesujących postaci w dziejach PRL. Wychowany na kujawskiej wsi, wchodził w dorosłość w czasie wojny i zaraz po jej zakończeniu. Był self-made manem PRL, lecz jego fryzury (i nuworyszostwo) zostały obśmiane przez Leopolda Tyrmanda. Jednocześnie konsekwentnie próbował racjonalizować ustrój i piąć się po szczeblach kariery. Im bardziej cenili go towarzysze partyjni, tym bardziej oddalał się od niegdyś bliskich mu salonów towarzyskich Warszawy.

Ta książka to próba bilansu skomplikowanego życiorysu politycznego. Rakowski jest pierwszym przywódcą PZPR, który doczekał się całościowej biografii naukowej.

Nagroda „Przeglądu Wschodniego”

ANDRIJ RUKKAS

RAZEM Z WOJSKIEM POLSKIM

ARMIA UKRAIŃSKIEJ REPUBLIKI
LUDOWEJ W 1920 ROKU

KATEGORIA: dzieła zagraniczne

Ukraińskie wojsko było scentralizowaną i zorganizowaną siłą z własnymi organami zarządzania, jednostkami bojowymi, służbami bezpieczeństwa, zaopatrzenia i uzupełnienia. Wiosną 1920 r. wojsko to dosłownie odrodziło się z popiołów po straszliwej katastrofie z jesieni poprzedniego roku, kiedy wydawało się, że armia ukraińska została ostatecznie rozbita i zniknęła na zawsze. Wielka w tym zasługa naszych sojuszników – Polaków, z którymi żołnierze ukraińscy wspólnie ruszyli wyzwolić swój kraj spod władzy bolszewików. Okazało się, że nie była to ostatnia regularna kampania wojenna prowadzona przez Armię URL. Pod naciskiem wroga w listopadzie 1920 r. musiała się ona wycofać z ojczystych ziem.

Książka poświęcona tamtym wydarzeniom jest zwięzłą rozprawą naukową, maksymalnie wypełnioną materiałem faktograficznym, opartą w znacznej mierze na materiałach archiwalnych. Zawiera ona przede wszystkim informacje o formowaniu się centralnych organów władz wojskowych, rodzajów wojsk i służb, związków taktycznych, jednostek, wydzielonych pododdziałów i instytucji; ich strukturze organizacyjnej, liczebności i składzie dowództwa. Wszystko to pomoże współczesnemu czytelnikowi w poznaniu całościowego obrazu ukraińskich sił zbrojnych w roku 1920 z ich mocnymi i słabymi stronami.

MORD W ŁESIE KATYŃSKIM

Przesłuchania
przed amerykańską komisją Maddena
w latach 1951–1952

TOM 1

[Mord w Lesie Katyńskim. Przesłuchania przed amerykańską komisją Maddena w latach](#)

[1951-1952, tom 1, wstęp, wybór i opracowanie Witold Wasilewski, przełożył Wacław Jan Popowski, Warszawa 2017](#)

[Mord w Lesie Katyńskim. Przesłuchania przed amerykańską komisją Maddena w latach 1951-1952, tom 2, wstęp, wybór i opracowanie Witold Wasilewski, przełożył Wacław Jan Popowski, Warszawa 2018](#)

[Mord w Lesie Katyńskim. Przesłuchania przed amerykańską komisją Maddena w latach 1951-1952, tom 3, wstęp, wybór i opracowanie Witold Wasilewski, przełożył Wacław Jan Popowski, Warszawa 2020](#)

KATEGORIA: dzieje Polaków na Wschodzie

Wiosną 1940 r. NKWD ZSRS, na mocy decyzji Biura Politycznego WKP(b), wymordowało w Katyniu i innych miejscach ZSRS blisko 22 tysiące obywateli Rzeczypospolitej, w tym oficerów Wojska Polskiego.

W 1951 r. Izba Reprezentantów Kongresu Stanów Zjednoczonych powołała do życia Specjalną Komisję Śledczą do Zbadania Faktów, Dowodów i Okoliczności Mordu w Lesie Katyńskim, od nazwiska przewodniczącego określaną jako komisja Maddena. Do końca 1952 r. komisja przeprowadziła drobiazgowe śledztwo, gromadząc dowody rzeczowe oraz przesłuchując przeszło stu świadków – w Stanach Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Niemczech i Włoszech. Przed komisją zeznawali: Amerykanie, Niemcy, Polacy, Rosjanie, Węgier, Chorwat, Włoch, Szwajcar, Duńczyk i Szwed. Dochodzenie zaowocowało przyjęciem przez Izbę Reprezentantów raportu końcowego, stwierdzającego, że Związek Sowiecki ponosi odpowiedzialność za mord popełniony na Polakach w Katyniu w 1940 r. Prace komisji odsłoniły też mechanizmy zatajania w USA prawdy o zbrodni katyńskiej.

W 1952 r. w Waszyngtonie opublikowano siedem tomów protokołów przesłuchań przed komisją, a także raport wstępny i raport końcowy. Wszystko pod zbiorczym tytułem *The Katyn Forest Massacre (Mord w Lesie Katyńskim)*. Niniejszym tomem inaugurujemy polskie wydanie dorobku komisji Maddena. Edycja IPN obejmuje przesłuchania świadków i większość dowodów rzeczowych, po raz pierwszy prezentując polskim czytelnikom cały unikatowy materiał zgromadzony przez amerykańskich kongresmenów.

Nawet po ujawnieniu w latach dziewięćdziesiątych XX w. części dokumentów z archiwów rosyjskich protokoły komisji stanowią cenne źródło do dalszych badań. Ponieważ jak dotąd nie przeprowadzono dochodzenia w sprawie zbrodni katyńskiej, zakończonego wyrokiem sądowym, raport komisji Kongresu Stanów Zjednoczonych pozostaje najważniejszym formalnoprawnym orzeczeniem potwierdzającym winę ZSRS za mord na Polakach.

Nagroda Historyczna tygodnika „Polityka”

KATARZYNA REMBACKA

KOMUNISTA

HISTORIA **LEONARDA BORKOWICZA** 1912–1989

NA PERYFERIACH WŁADZY

[Katarzyna Rembacka, *Komunista na peryferiach władzy. Historia Leonarda Borkowicza \(1912-1989\)*, Szczecin-Warszawa 2020](#)

KATEGORIA: najlepszy debiut w kategoriach prace naukowe i popularnonaukowe

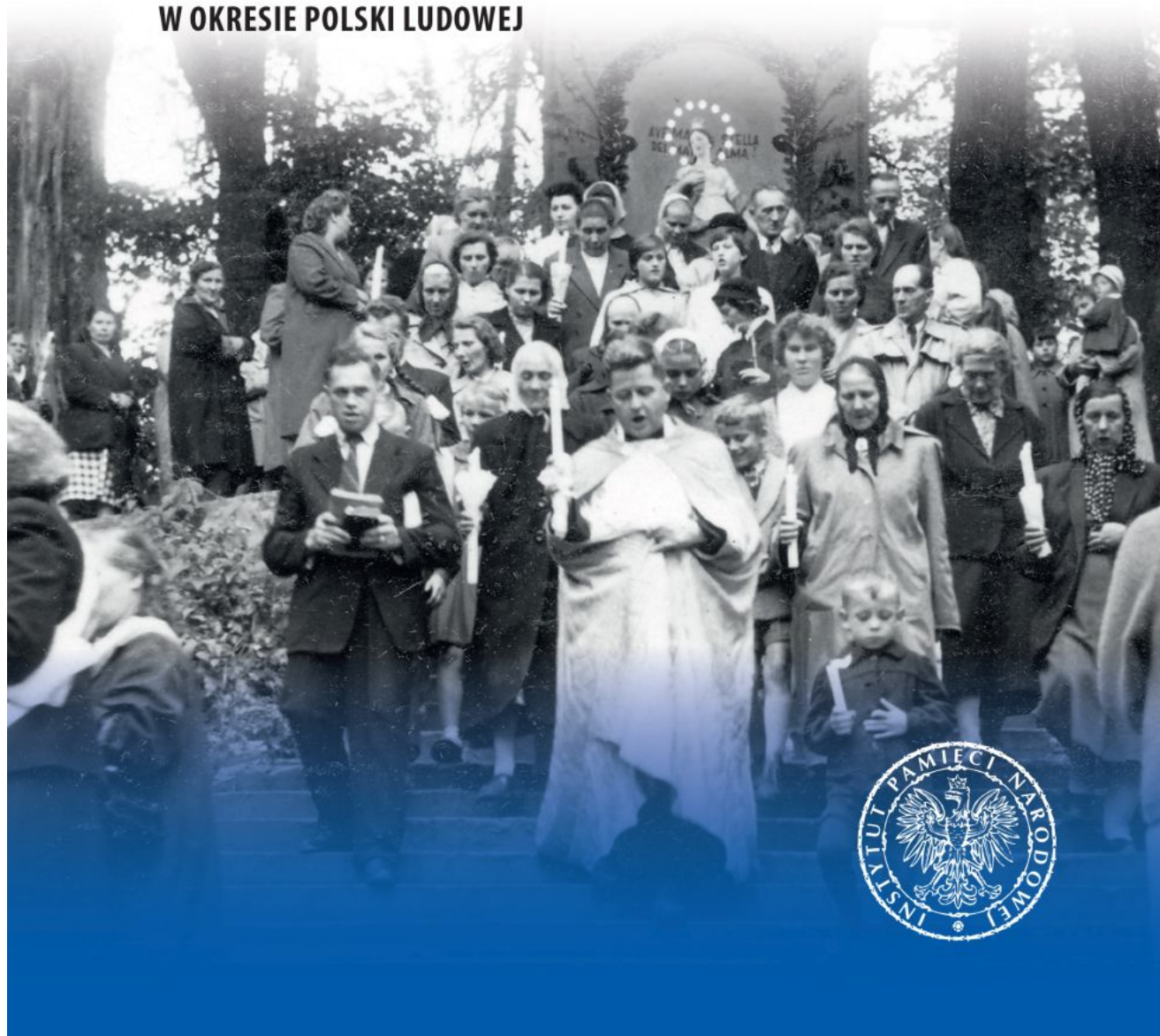
Dla jednych „Żyd ateusz, komunista”, dla innych „prawdziwy patriota”. Dla przyjaciół „po inteligencku nie zrównoważony Lusiek”, dla wrogów „czerwony burżuj”. Członek KPP, bereziak, czerwonoarmista. Kościuszkowiec, rządowy pełnomocnik, szef milicji. Ambasador, prezes kinematografii i redaktor w „Książce i Wiedzy”. Przede wszystkim – pierwszy szczeciński wojewoda. Leonard Borkowicz to także człowiek, który najpierw partię przedłożył ponad szczęście osobiste, a później – samokrytycznie – rozliczył się ze swojego ideologicznego wyboru.

Konkurs Literatury Kaszubskiej i Pomorskiej

DANIEL GUCEWICZ

KALWARYJSKA REBELIA

**Z HISTORII WYBRANYCH SANKTUARIÓW POMORZA GDAŃSKIEGO
W OKRESIE POLSKI LUDOWEJ**

Daniel Gucewicz, *Kalwaryjska rebelia*. Z historii wybranych sanktuariów Pomorza Gdańskiego w okresie Polski ludowej, Gdańsk–Warszawa 2020

KATEGORIA: opracowania naukowe (III MIEJSCE)

Na Pomorzu Gdańskim od stuleci panowała głęboko zakorzeniona tradycja pielgrzymowania do miejsc świętych. Po II wojnie światowej nieuchronnie musiała się ona skonfrontować z systemem komunistycznym, dążącym do laicyzacji i ateizacji polskiego społeczeństwa, co oznaczało również walkę z publicznymi przejawami religijności.

Z punktu widzenia władz szczególnym zagrożeniem były doroczne odpusty przyciągające tysiące osób, organizowane w sanktuariach kaszubsko-pomorskich: w Świętym Wojciechu, Piasecznie, Sianowie, Swarzewie, Wejherowie, Wielu i Matemblewie. Zdaniem wrogów Kościoła duchowieństwo wykorzystywało owe uroczystości do buntowania wiernych przeciw nowemu porządkowi.

Książka przedstawia różne oficjalne inicjatywy i działania skierowane przeciwko owej „kościelnej rebelii”. Mimo dużego nakładu środków władze nie zdołały jednak trwale ograniczyć ruchu pątniczego ani zmniejszyć siły oddziaływania wspomnianych miejsc.

Konkurs Książka Roku 2020 – Wawrzyn Pawła Konrada

JUSTYNA DUDEK | MARCIN KRUSZYŃSKI
TOMASZ OSIŃSKI | AGNIESZKA SKURA

Dzieje Lubelszczyzny 1918-1939

ALBUM

Lublin
IPN

[*Dzieje Lubelszczyzny 1918-1939, red. Justyna Dudek, Marcin Kruszyński, Tomasz Osiński, Agnieszka Skura, Lublin 2020*](#)

KATEGORIA: Lubelszczyzna: wydawnictwo albumowe

Album został opracowany w ramach, realizowanego od kilku lat, projektu stworzenia syntezy dziejów Lubelszczyzny w XX w. Inspiracją dla autorów było interesujące zjawisko kulturowe, jakim jest niesłabnące zainteresowanie przeszłością „małej ojczyzny”. W wizualnej formie chcieliśmy pokazać specyfikę regionu w latach międzywojennych. Mamy nadzieję, że nasza propozycja będzie wartościowym dopełnieniem pracy specjalistów z różnych dziedzin, którzy wspólnym wysiłkiem opracowali dwutomową syntezę dziejów Lubelszczyzny w latach 1918-1939. Dokonując wyboru ikonografii do niniejszej publikacji, kierowaliśmy się wynikami ich badań.

Nagroda im. prof. Tomasza Strzembosza

KATARZYNA REMBACKA

KOMUNISTA

HISTORIA **LEONARDA BORKOWICZA** 1912–1989

NA PERYFERIACH WŁADZY

[Katarzyna Rembacka, *Komunista na peryferiach władzy. Historia Leonarda Borkowicza \(1912-1989\)*, Szczecin-Warszawa 2020](#)

Dla jednych „Żyd ateusz, komunista”, dla innych „prawdziwy patriota”. Dla przyjaciół „po inteligencku niezrównoważony Lusiek”, dla wrogów „czerwony burżuj”. Członek KPP, bereziak, czerwonoarmista. Kościuszkowiec, rządowy pełnomocnik, szef milicji. Ambasador, prezes kinematografii i redaktor w „Książce i Wiedzy”. Przede wszystkim – pierwszy szczeciński wojewoda. Leonard Borkowicz to także człowiek, który najpierw partię przedłożył ponad szczęście osobiste, a później – samokrytycznie – rozliczył się ze swojego ideologicznego wyboru.

Nagroda Stowarzyszenia Wydawców Katolickich FENIKS

Krzysztof Dybciak

PISARZ, KTÓRY ZOSTAŁ PAPIEŻEM

Twórczość Karola Wojtyły – Jana Pawła II

PROGRAM
WSPIERANIA
PAMIĘCI
NARODOWEJ

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

KATEGORIA: literacka

Monografia twórczości literackiej Karola Wojtyły – Jana Pawła II adresowana nie tylko do badaczy, lecz przede wszystkim do czytelników zainteresowanych osobą i dziedzictwem papieża Polaka.

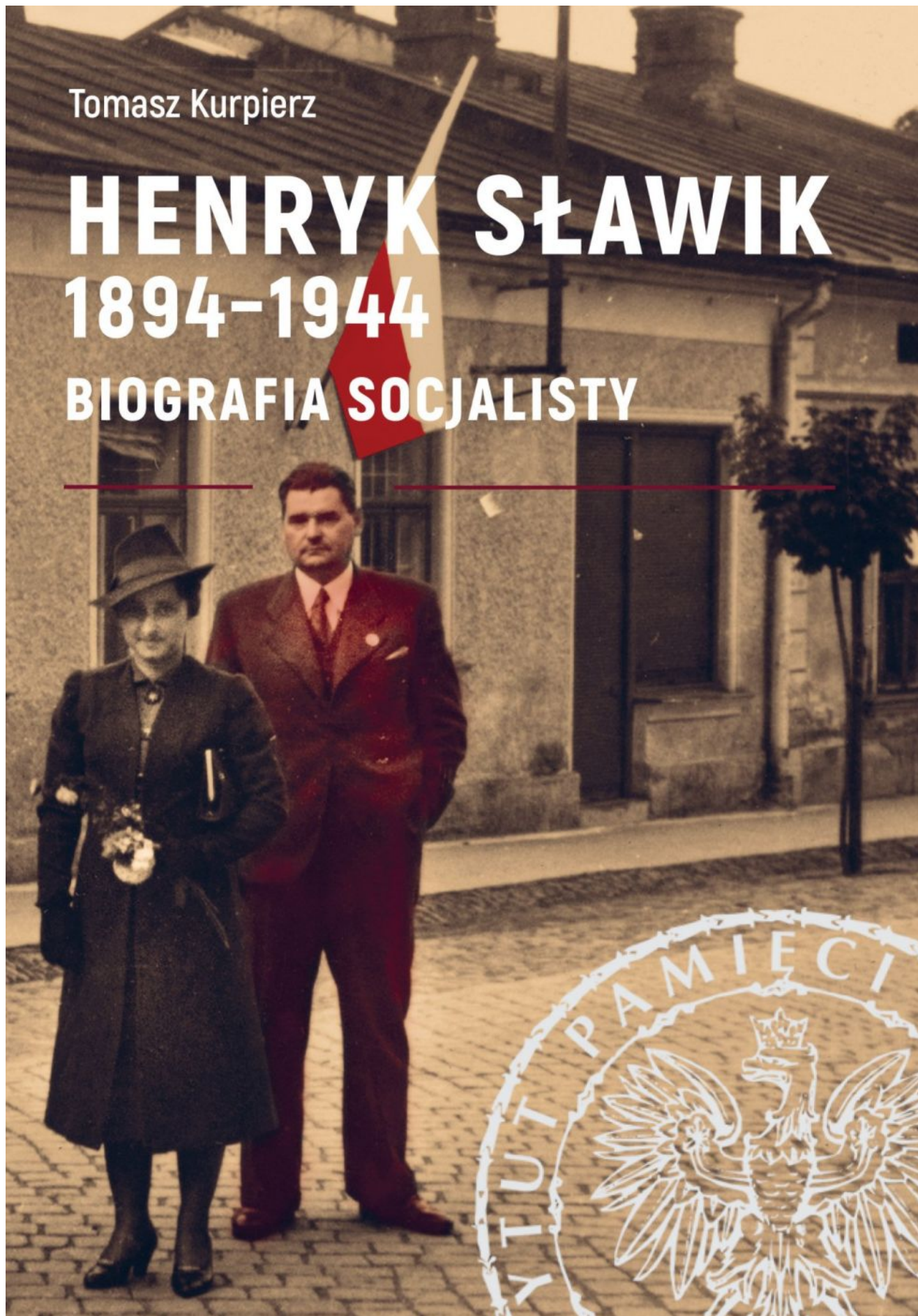
Plebiscyt „Historia zebrana” na najlepszą
książkę historyczną I półrocza 2021

Tomasz Kurpierz

HENRYK SŁAWIK

1894-1944

BIOGRAFIA SOCJALISTY

[Tomasz Kurpierz, Henryk Sławik 1894-1944. Biografia socjalisty, Katowice-Warszawa 2020](#)

KATEGORIA: w rolach głównych

Książka przedstawia społeczną, zawodową i polityczną działalność Henryka Sławika (1894–1944). Urodził się w Szerokiej na Górnym Śląsku, w rodzinie chłopskiej. Przed 1914 r. pracował jako robotnik m.in. w Altonie k. Hamburga, w czasie I wojny światowej był żołnierzem armii niemieckiej i jeńcem w obozie na Syberii. Po 1918 r. walczył w powstaniach śląskich i aktywnie uczestniczył w kampanii przed plebiscytem mającym zadecydować o przynależności państwowej tego regionu. W latach dwudziestych i trzydziestych XX w. dynamicznie działał na Górnym Śląsku w Polskiej Partii Socjalistycznej, był wieloletnim redaktorem „Gazety Robotniczej”, radnym miejskim i członkiem Śląskiej Rady Wojewódzkiej, prezesem Syndykatu Dziennikarzy Polskich Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego oraz członkiem wielu komitetów i towarzystw społecznych. W 1939 r. los rzucił go, podobnie jak kilkadziesiąt tysięcy polskich uchodźców, na Węgry, gdzie na skutek niezwykłego splotu wydarzeń stanął na czele polskiego komitetu. Współpracował zwłaszcza ze swym przyjacielem Józsefem Antallem, wysokim urzędnikiem w tamtejszym MSW. Znakomicie organizując jawną i tajną opiekę nad rzeszą wojennych uciekinierów, obaj przyczynili się do uratowania tysięcy osób, w tym wielu polskich Żydów. Po wkroczeniu Niemców na Węgry w marcu 1944 r. Sławik musiał się ukrywać, wpadł jednak w ręce hitlerowców i po brutalnym śledztwie został wywieziony do obozu w Mauthausen-Gusen. Tam 23 sierpnia 1944 r. powieszono go wraz z kilkoma jego współpracownikami. W 1990 r. uhonorowany został tytułem Sprawiedliwego wśród Narodów Świata, a w 2010 r. odznaczony Orderem Orła Białego.

PIOTR GÓRKA

WALKI POWIETRZNE W OBRAZACH

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
KOMISJA ŚCIGANIA ZBRODNI PRZECIWKO NARODOWI POLSKIEMU

[Piotr Górka, *Walki powietrzne w obrazach*, słowo wstępne gen. bryg. Stanisław Skalski, Warszawa 2020](#)

KATEGORIA: historia niebanalna

Album jest zwieńczeniem wieloletniej pracy artystycznej Piotra Górki. Znajdują się w nim reprodukcje obrazów olejnych, na których autor przedstawia głównie historię Polskich Sił Powietrznych na Zachodzie podczas II wojny światowej. Przez prawie trzydzieści lat ich tworzenia korzystał z pomocy i rad polskich lotników, weteranów II wojny światowej. Swoje płótna powielał litograficznie i drukował w niskich, ekskluzywnych nakładach. Odbitki te, własnoręcznie sygnowane przez wielu asów polskiego lotnictwa, są swoistym śladem historycznym. Każdy z zaprezentowanych w albumie obrazów znalazł się w odrębnym rozdziale zawierającym zarówno opis faktów historycznych – walk powietrznych przedstawionych na płótnach, jak i informacje na temat okoliczności powstawania dzieł i prywatnych kontaktów autora z bohaterami II wojny światowej lub ich potomkami.

Plebiscyt „Historia zebrana” na najlepszą
książkę historyczną II półrocza 2021

Centralna Agencja Fotograficzna

Paweł Miedziński

1951-1991

[Paweł Miedziński, Centralna Agencja Fotograficzna 1951-1991, Szczecin 2021](#)

KATEGORIA: w rolach głównych

Obszerna i bogato ilustrowana monografia poświęcona Centralnej Agencji Fotograficznej (CAF), instytucji powołanej do tworzenia serwisu fotograficznego dla prasy codziennej. Obejmuje całokształt spraw związanych z „drogą zdjęcia od wydarzenia do czytelnika”. Opisuje tworzących ją ludzi – fotoreporterów, dziennikarzy, politycznych decydentów. Przedstawia zróżnicowane mechanizmy, które regulowały proces, którego finalnym efektem była publikacja zdjęcia. Czasem następowała ona wiele lat po jego wykonaniu. Przedstawione zostało funkcjonowanie wieloszczeblowej cenzury, wpływ rządzącej monopartii czy tajnej policji politycznej. Znalazły się w niej niepublikowane wcześniej zdjęcia. Odtworzone zostały też kulisy powstania i nieoczywiste losy niektórych dobrze znanych fotografii. Ramy czasowe publikacji obejmują okres powojenny oraz próbę adaptacji agencji do nowej rzeczywistości na początku lat 90. XX wieku. Publikacja jest skróconą i uzupełnioną wersją pracy doktorskiej obronionej przez autora w Instytucie Historii PAN w 2019 r.

WYRÓŻNIENIA

Nagroda Stowarzyszenia Wydawców
Katolickich FENIKS

WIESŁAW JAN WYSOCKI

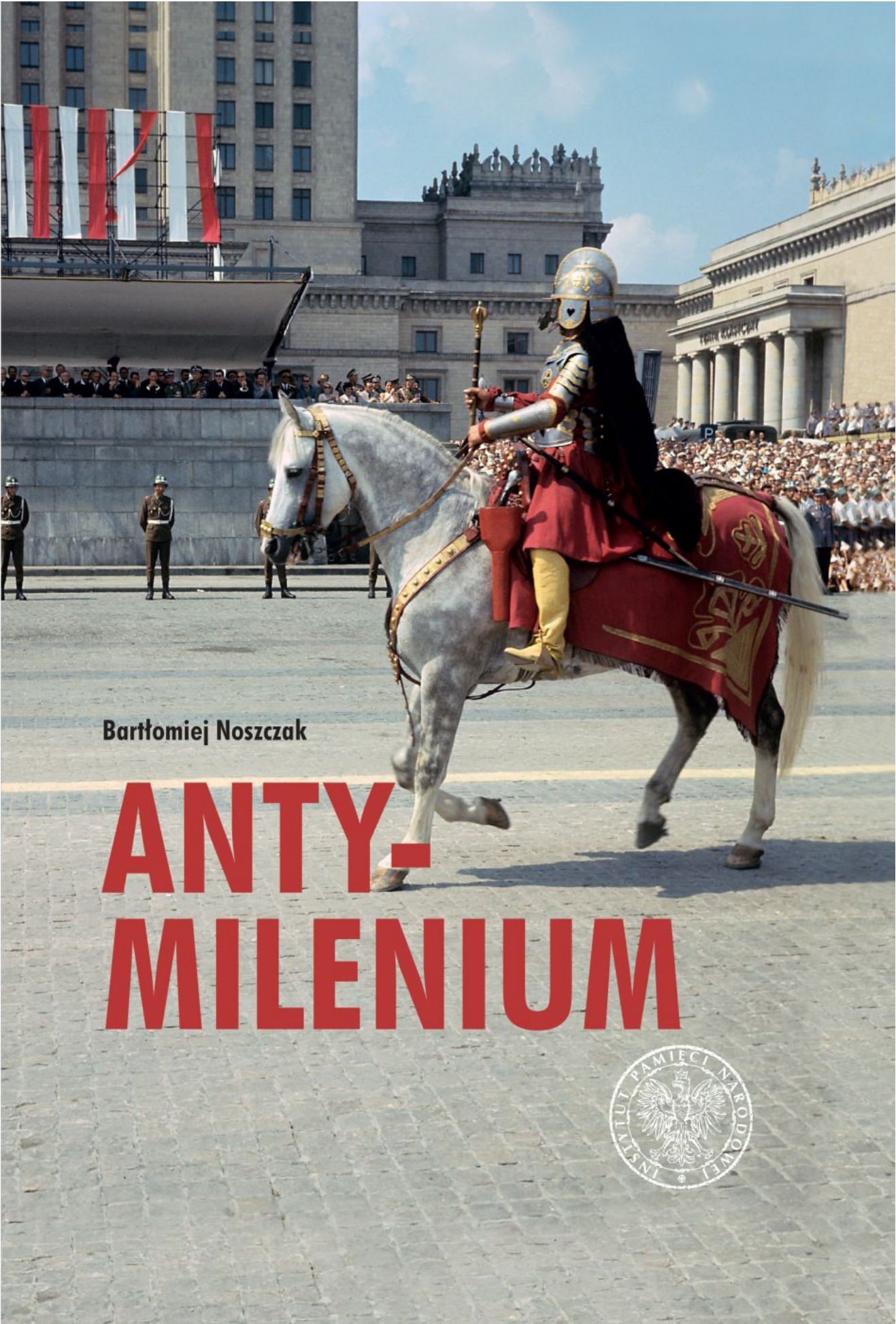

KSIĄDZ MAJOR
IGNACY JAN SKORUPKA
(1893–1920)

[Wiesław Jan Wysocki, *Ksiądz major Ignacy Jan Skorupka \(1893–1920\)*, Warszawa 2020](#)

KATEGORIA: edytorstwo

Album prezentuje symboliczną i legendarną postać kapelana wojskowego ks. Ignacego Skorupki, poległego w boju pod Ossowem 14 sierpnia 1920 r., pośmiertnie awansowanego do stopnia majora i odznaczonego orderem Virtuti Militari klasy 5 i Krzyżem Niepodległości (1933). W 2010 r. ks. Skorupka został uhonorowany Orderem Orła Białego.

A knight in full plate armor, including a helmet with a visor and a red surcoat, is riding a white horse. The horse is adorned with a red saddle cloth featuring a gold emblem. The knight is holding a sword in his right hand. In the background, there is a large crowd of people, a stone wall, and a large building with many windows. A Polish flag is visible on the left side of the image.

Bartłomiej Noszczak

ANTY- MILENIUM

Bartłomiej Noszczak, *Antymilenium. Konflikt państwa z Kościołem na tle obchodów tysiąclecia chrztu Polski (1956-1966/1967)*, Warszawa 2020

KATEGORIA: historia

Uwolniony z internowania prymas Stefan Wyszyński podejmuje w 1956 r. walkę o rząd dusz z ekipą I sekretarza KC PZPR Władysława Gomułki. Okazją do tego jest Milenium, czyli zainicjowane przez Kościół obchody wielkiego jubileuszu tysiąclecia chrztu Polski. Dla partyjnych decydentów duchowieństwo staje się znów wrogiem numer jeden. Pod sztandarem walki z „ofensywą wojującego klerykalizmu” peerelowski aparat władzy realizuje projekt „Antymilenium”.

Gomułkowska „polityka historyczna” i świecka celebra wydarzeń historycznych, tysiąclatki, ekologia w służbie totalistycznego systemu, pogoń bezpieczeństwa za obrazem Matki Boskiej Częstochowskiej, nerwowe dyskusje w zaciszach partyjnych gabinetów i zamieszki na ulicach polskich miast w 1966 r. – to tylko niektóre opisane tu wydarzenia. Dzięki tej książce wiedza o Polsce lat sześćdziesiątych staje się pełniejsza.

PIOTR ABRYSZEŃSKI
DANIEL GUCEWICZ

GRUDNIOWA KOŁĘDA

KOŚCIÓŁ KATOLICKI W TRÓJMIEŚCIE WOBEC GRUDNIA '70

[Piotr Abryszeński, Daniel Gucewicz, Grudniowa kołęda. Kościół katolicki w Trójmieście wobec Grudnia '70, Gdańsk-Warszawa 2020](#)

KATEGORIA: historia

Grudzień '70 to jeden z najbardziej tragicznych epizodów w historii PRL, który urósł do rangi symbolu. Stał się również ważną cezurą w relacjach państwo-Kościół. Duchowni musieli się wówczas zmierzyć z trudnym zadaniem moralnym i duszpasterskim. Jak w obliczu takiego dramatu mówić o miłości bliźniego i przebaczeniu? Brutalna pacyfikacja strajków przyniosła wiele ofiar, a w polskich domach zagościły rozpacz i cierpienie, niekiedy trauma, ale też gniew.

Piotr Abryszeński i Daniel Gucewicz, bazując na szeroko zakrojonej kwerendzie źródłowej, prezentują rewoltę grudniową z perspektywy Kościoła katolickiego w Trójmieście. Ukazują postawę biskupów i zwykłych księży, ich działania i wypowiedzi. Omawiają także posunięcia władz komunistycznych wobec duchowieństwa oraz inne wątki z zakresu polityki wyznaniowej na początku lat siedemdziesiątych XX w. Książka stanowi pierwszą próbę kompleksowego zmierzenia się z tą problematyką.

Listy z KL Dachau
Wiktora Jacewicza SDB

Poznań 2020

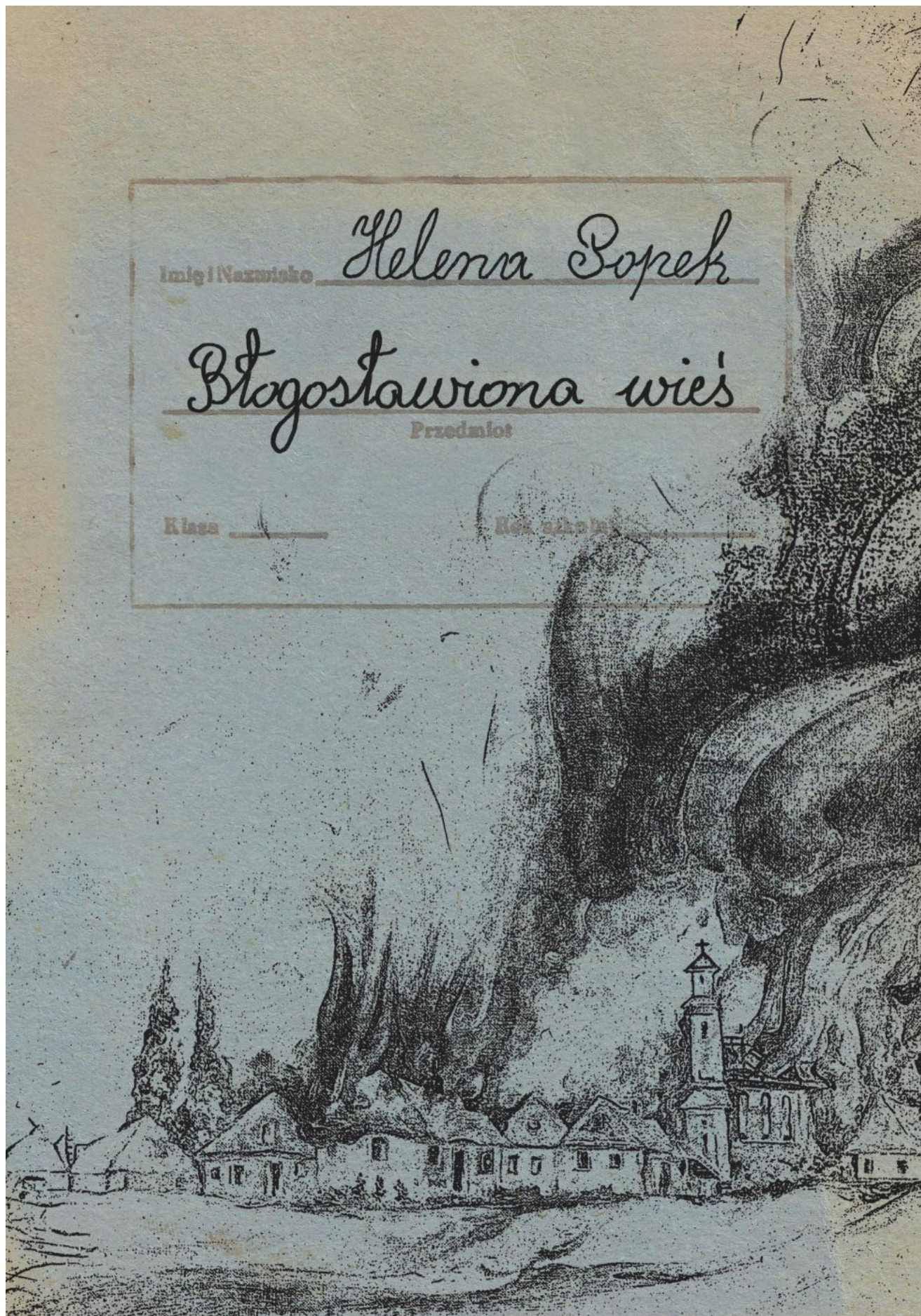
KATEGORIA: świadectwo

Książka składa się z wprowadzenia omawiającego wojenne losy bohatera - Witolda Jacewicza, noty edytorskiej oraz 87 listów wysyłanych z KL Dachau w latach 1941-1945, ukazujących warunki i realia pobytu w niemieckim obozie koncentracyjnym.

Książka opatrzona jest dodatkowo aneksem fotograficznym, wykazem skrótów, bibliografią i indeksem osób.

NOMINACJE

Nagroda Historyczna tygodnika „Polityka”

[Helena Popek, *Błogosławiona wieś*, opracowanie i redakcja Leon Popek, IPN, Wydawnictwo Muzyczne Polihymnia, Lublin 2020](#)

KATEGORIA: pamiętniki, relacje, wspomnienia

Helena Popek w książce *Błogosławiona wieś* ukazuje życie mieszkańców wołyńskiej wsi Wola Ostrowiecka w okresie międzywojennym, pod okupacją sowiecką i niemiecką. 30 sierpnia 1943 r. Wola Ostrowiecka razem z Ostrówkami zostały zniszczone przez UPA, zamordowano ponad 1050 Polaków. Autorka chce nam ukazać, na podstawie opisu tej jednej wsi, dla niej błogosławionej, szczęśliwej, co straciliśmy. Tylko na Wołyniu takich zniszczonych polskich miejscowości było ok. dwóch tysięcy. W malowniczy sposób opisuje piękno wołyńskiej przyrody, powszedni dzień mieszkańca: co jadł, w co się ubierał. Pięknie ukazane są obrzędy (zmówiny, zaręczyny, kupno panny młodej, wesela, pogrzeby), wierzenia i strachy, uroki i czary oraz zwyczaje i obrzędy religijne. Poznajemy problemy mieszkańców: powszechny głód, choroby, bezrobocie, brak ziemi, analfabetyzm, brak opieki medycznej. W pamięci są nadal żywe konflikty: wieś – dwór, dziedzic – chłop, lęk przed gajowym. Bardzo ciekawie odmalowane są obrazy współżycia z innymi nacjami: Polacy – Rusini (Ukraińcy) czy Polacy – Żydzi. Jak uważny obserwator opisuje działalność sowietów: tworzenie kołchozów, agitacja i powszechna propaganda, aresztowania, pobicia, zsyłki na Syberię. Okupacja niemiecka to: aresztowania, masowe wywózki na przymusowe roboty do Rzeszy, holokaust Żydów, obowiązkowe kontyngenty i ludobójstwo Polaków przez bandy ukraińskie. Wspomnienia Heleny Popek poprzedzone są wstępem syna Leona. Jego autorstwa jest też *Zarys dziejów Ostrówek i Woli Ostrowieckiej*. W Aneksie znalazły się pieśni autorki i różne dokumenty: inwentarz wsi z XVIII w. czy z wizytacji parafii z 1846 r. Jest też wykaz zamordowanych 30.08.43 r. Całość uzupełnia imponujący zbiór fotografii.

Zofia Zakrzewska

„Cukier krzepi”

**Propaganda konsumpcji cukru w Polsce
w latach 1925–1932**

[1925-1932, Warszawa 2020](#)

KATEGORIA: prace naukowe lub popularnonaukowe

Publikacja analizuje kampanię propagującą konsumpcję cukru z lat 1925-1932. Podejmuje wiele wątków badawczych, m.in z dziedziny historii mediów i reklamy, historii gospodarczej, a także historii jedzenia. Głównym celem badań było odtworzenie przebiegu kampanii propagandowej cukrowników na tle społeczno-kulturowej historii samego cukru – jego znaczenia w kontekście społecznym, gospodarczym, a także nauki o żywieniu człowieka.

Książka nagrodzona w konkursie im. Władysława Pobóg-Malinowskiego na Najlepszy Debiut Historyczny Roku.

Nagroda im. Jerzego Giedroycia

KATARZYNA REMBACKA

KOMUNISTA

HISTORIA **LEONARDA BORKOWICZA** 1912–1989

NA PERYFERIACH WŁADZY

[Katarzyna Rembacka, *Komunista na peryferiach władzy. Historia Leonarda Borkowicza \(1912-1989\)*, Szczecin-Warszawa 2020](#)

Dla jednych „Żyd ateusz, komunista”, dla innych „prawdziwy patriota”. Dla przyjaciół „po inteligencku niezrównoważony Lusiek”, dla wrogów „czerwony burżuj”. Członek KPP, bereziak, czerwonoarmista. Kościuszkowiec, rządowy pełnomocnik, szef milicji. Ambasador, prezes kinematografii i redaktor w „Książce i Wiedzy”. Przede wszystkim – pierwszy szczeciński wojewoda. Leonard Borkowicz to także człowiek, który najpierw partię przedłożył ponad szczęście osobiste, a później – samokrytycznie – rozliczył się ze swojego ideologicznego wyboru.

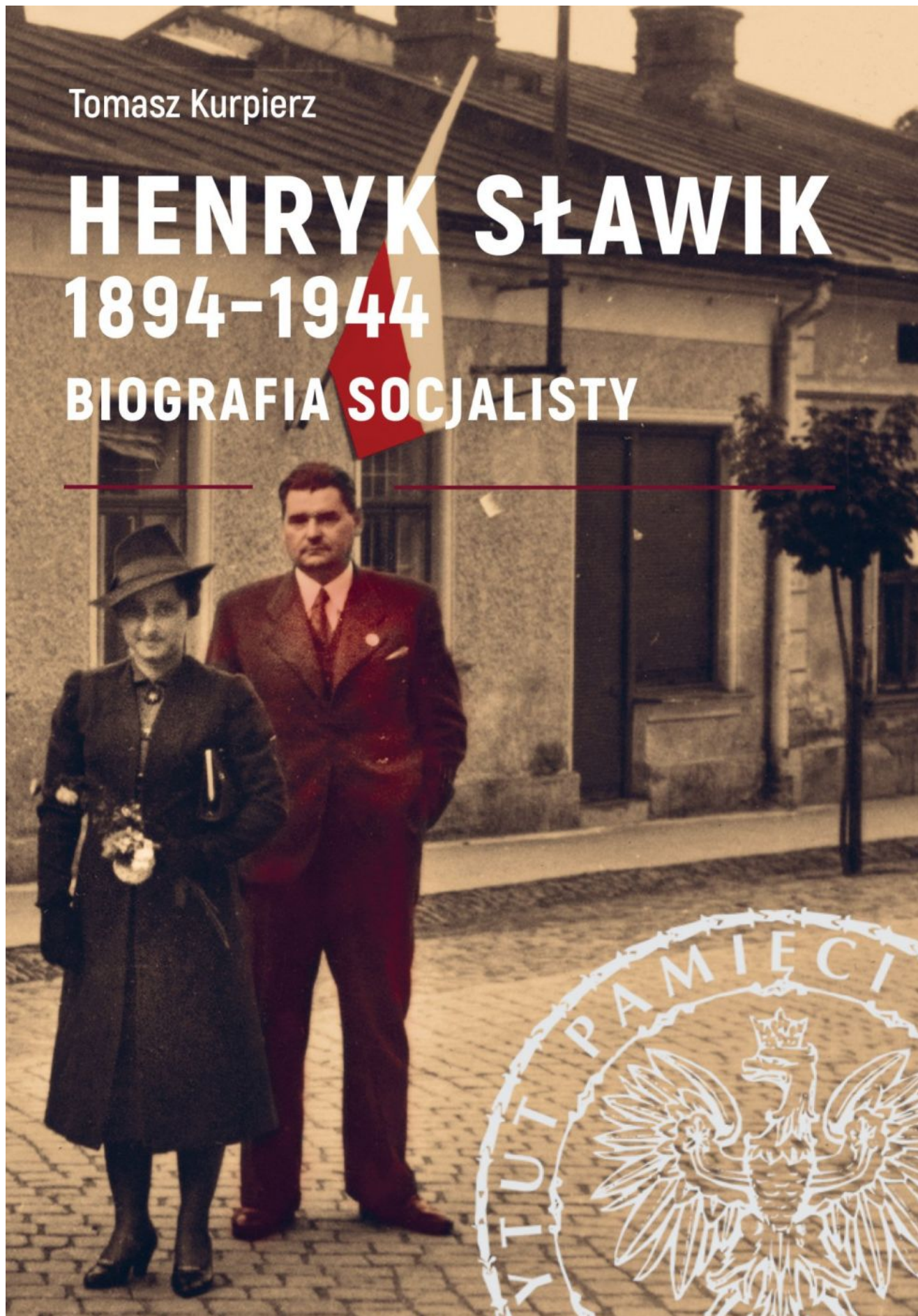
Nagroda Historyczna m. st. Warszawy im. Kazimierza Moczarskiego

Tomasz Kurpierz

HENRYK SŁAWIK

1894-1944

BIOGRAFIA SOCJALISTY

[Tomasz Kurpierz, Henryk Sławik 1894-1944. Biografia socjalisty, Katowice-Warszawa 2020](#)

Książka przedstawia społeczną, zawodową i polityczną działalność Henryka Sławika (1894-1944). Urodził się w Szerokiej na Górnym Śląsku, w rodzinie chłopskiej. Przed 1914 r. pracował jako robotnik m.in. w Altonie k. Hamburga, w czasie I wojny światowej był żołnierzem armii niemieckiej i jeńcem w obozie na Syberii. Po 1918 r. walczył w powstaniach śląskich i aktywnie uczestniczył w kampanii przed plebiscytem mającym zadecydować o przynależności państwowej tego regionu. W latach dwudziestych i trzydziestych XX w. dynamicznie działał na Górnym Śląsku w Polskiej Partii Socjalistycznej, był wieloletnim redaktorem „Gazety Robotniczej”, radnym miejskim i członkiem Śląskiej Rady Wojewódzkiej, prezesem Syndykatu Dziennikarzy Polskich Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego oraz członkiem wielu komitetów i towarzystw społecznych. W 1939 r. los rzucił go, podobnie jak kilkadziesiąt tysięcy polskich uchodźców, na Węgry, gdzie na skutek niezwykłego splotu wydarzeń stanął na czele polskiego komitetu. Współpracował zwłaszcza ze swym przyjacielem Józsefem Antallem, wysokim urzędnikiem w tamtejszym MSW. Znakomicie organizując jawną i tajną opiekę nad rzeszą wojennych uciekinierów, obaj przyczynili się do uratowania tysięcy osób, w tym wielu polskich Żydów. Po wkroczeniu Niemców na Węgry w marcu 1944 r. Sławik musiał się ukrywać, wpadł jednak w ręce hitlerowców i po brutalnym śledztwie został wywieziony do obozu w Mauthausen-Gusen. Tam 23 sierpnia 1944 r. powieszono go wraz z kilkoma jego współpracownikami. W 1990 r. uhonorowany został tytułem Sprawiedliwego wśród Narodów Świata, a w 2010 r. odznaczony Orderem Orła Białego.

KATARZYNA REMBACKA

KOMUNISTA

HISTORIA **LEONARDA BORKOWICZA** 1912–1989

NA PERYFERIACH WŁADZY

[Katarzyna Rembacka, *Komunista na peryferiach władzy. Historia Leonarda Borkowicza \(1912-1989\)*, Szczecin-Warszawa 2020](#)

Dla jednych „Żyd ateusz, komunista”, dla innych „prawdziwy patriota”. Dla przyjaciół „po inteligencku nie zrównoważony Lusiek”, dla wrogów „czerwony burżuj”. Członek KPP, bereziak, czerwonoarmista. Kościuszkowiec, rządowy pełnomocnik, szef milicji. Ambasador, prezes kinematografii i redaktor w „Książce i Wiedzy”. Przede wszystkim – pierwszy szczeciński wojewoda. Leonard Borkowicz to także człowiek, który najpierw partię przedłożył ponad szczęście osobiste, a później – samokrytycznie – rozliczył się ze swojego ideologicznego wyboru.

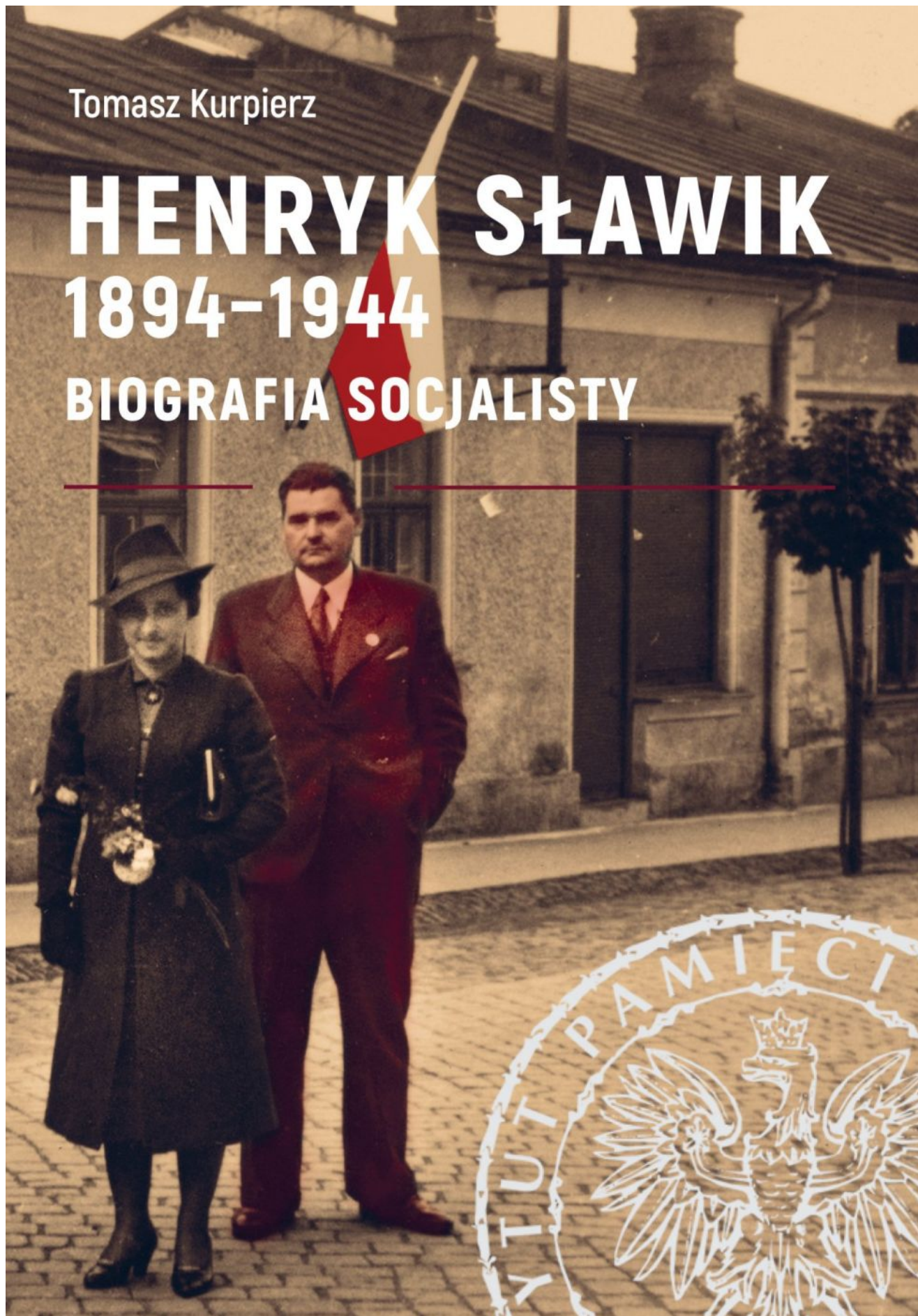
Międzynarodowa Nagroda im. Witolda Pileckiego

Tomasz Kurpierz

HENRYK SŁAWIK

1894-1944

BIOGRAFIA SOCJALISTY

[Tomasz Kurpierz, Henryk Sławik 1894-1944. Biografia socjalisty, Katowice-Warszawa 2020](#)

Książka przedstawia społeczną, zawodową i polityczną działalność Henryka Sławika (1894-1944). Urodził się w Szerokiej na Górnym Śląsku, w rodzinie chłopskiej. Przed 1914 r. pracował jako robotnik m.in. w Altonie k. Hamburga, w czasie I wojny światowej był żołnierzem armii niemieckiej i jeńcem w obozie na Syberii. Po 1918 r. walczył w powstaniach śląskich i aktywnie uczestniczył w kampanii przed plebiscytem mającym zdecydować o przynależności państwowej tego regionu. W latach dwudziestych i trzydziestych XX w. dynamicznie działał na Górnym Śląsku w Polskiej Partii Socjalistycznej, był wieloletnim redaktorem „Gazety Robotniczej”, radnym miejskim i członkiem Śląskiej Rady Wojewódzkiej, prezesem Syndykatu Dziennikarzy Polskich Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego oraz członkiem wielu komitetów i towarzystw społecznych. W 1939 r. los rzucił go, podobnie jak kilkadziesiąt tysięcy polskich uchodźców, na Węgry, gdzie na skutek niezwykłego splotu wydarzeń stanął na czele polskiego komitetu. Współpracował zwłaszcza ze swym przyjacielem Józsefem Antallem, wysokim urzędnikiem w tamtejszym MSW. Znakomicie organizując jawną i tajną opiekę nad rzeszą wojennych uciekinierów, obaj przyczynili się do uratowania tysięcy osób, w tym wielu polskich Żydów. Po wkroczeniu Niemców na Węgry w marcu 1944 r. Sławik musiał się ukrywać, wpadł jednak w ręce hitlerowców i po brutalnym śledztwie został wywieziony do obozu w Mauthausen-Gusen. Tam 23 sierpnia 1944 r. powieszono go wraz z kilkoma jego współpracownikami. W 1990 r. uhonorowany został tytułem Sprawiedliwego wśród Narodów Świata, a w 2010 r. odznaczony Orderem Orła Białego.

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Podsumowujemy